

EKONOMİ POLİTİK

Sanayi Daralıyor, Neden?

Erinç Yeldan, 14 Ocak 2009

Küresel krizin etkileri tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de şiddetlenirken, bir yandan da iktisat yazını kendine özgü yeni kavramlar yaratıyor. Bu kavramlardan bir yenisi krizin seyrine ilişkin: acaba tek bir dip noktalı “V” patikası mı izlenecek? Yoksa birden fazla dalgalanmalı “W” şeklinde bir süreç mi yaşayacağız? Belki de daha uzun süreli durgunluğu yansıtan bir “L” sürecine mahkum olacağız...

Sanayi üretimi Kasım ayında yüzde 13.9’la rekor oranda daralma gösterdi. İmalat sanayinin düşüşü ise yüzde 15.5’i buldu. Sanayi sektörünün Ağustos ayından başlayarak yaşamakta olduğu çöküş medyada da geniş yer buldu. Sanayi sektöründeki daralma ile birlikte, işgücü istatistiklerinden elde edilen ve özellikle tarım-dışı istihdamın gerilemekte olduğunu belegeleyen veriler, krizin ulusal ekonominin reel sektörlerini sert bir şekilde etkisi altına almakta olduğunu gösteriyordu. Dolayısıyla, Türkiye ekonomisinin 2009’un başı itibariyle görünümü “T” tipi bir patika göstermektedir!

Peki bu niye böyle olmakta? *Kriz, ABD ve Avrupa ekonomilerinde doğrudan finansal sistemin krizi olarak başlamış ve oradan yaygınlaşmışken, neden Türkiye’de doğrudan doğruya bir reel sektör krizi olarak başgöstermiş ve sanayi sektörünü doğrudan etkilemiştir?*

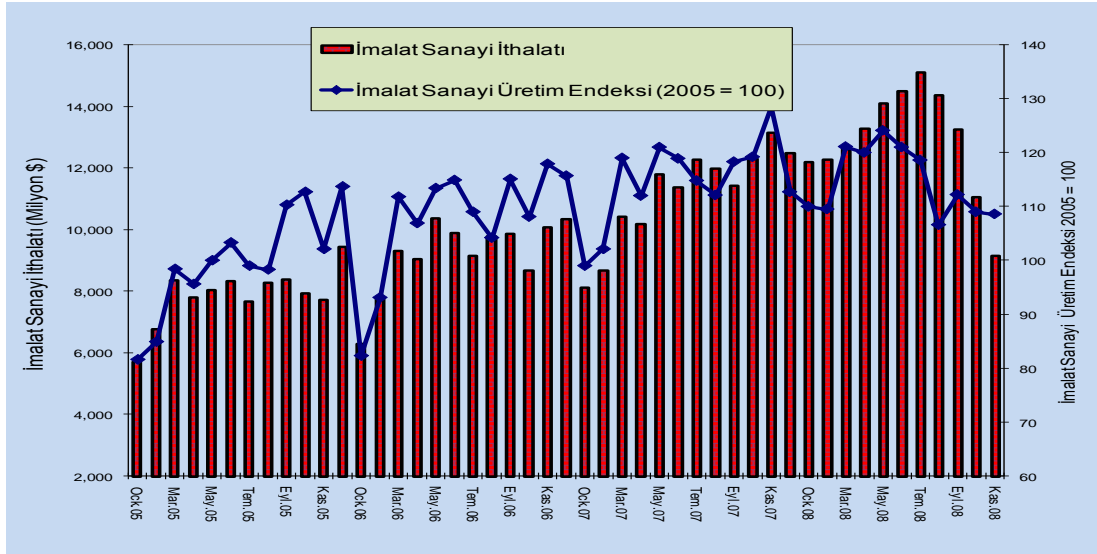
Bu sorunun yanıtı aslında Türkiye’de ekonomi idaresinin kriz sürecine ilişkin değerlendirmelerinin de yanlışlığını ortaya koyacak niteliktedir. Hükümet çevreleri ve finans medyasının sözcüleri krizin ilk günlerinden itibaren Türkiye’nin bankacılık sisteminin “sağlıklı” yapıda olduğuna ilişkin kanıtlar sunarak, krizin Türkiye ekonomisine etkilerinin göreceli olarak “yumuşak” olacağını; krizin ulusal ekonomiyi “teğet geçeceğini”; hatta krizin Türkiye için bir “fırsat” yaratacağını dahi öne sürmekteydiler.

Bu görüşü savunan kesimler, olası bir IMF anlaşmasının Türkiye için tek çıkar yol olacağı savında birleşmekteydi. IMF’den gelecek krediler aracılığıyla Türkiye zaman kazanacak, dünyada kriz konjonktürünün aşılmasıyla birlikte 2003 sonrasının “Lale devrine” geri dönelecekti. Ancak 2008’in güz aylarında yaşananlar bu görüşün yanlışlığını ortaya dökmeye yetti.

Küresel kriz, Türkiye ekonomisinin doğrudan doğruya reel sektörlerini etkilemektedir. Zira 2003 sonrası dönemde Türkiye’nin uluslararası yeni işbölümündeki konumunun ana aktörleri *bankacılık kesimi dışındaki reel sektör şirketleri ve hanehalkları* olmuştur. Bu süreç içerisinde finans-dışı şirketlerin dış borçlarının hızla artmakta oluşu; ve özellikle şirketlerin ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmek için aşırı derecede ithalat ve dış borçlanma bağımlılığı içine sürüklenmesi, ulusal ekonomik dengelerde önemli bir kırılma kaynağı oluşturmaktaydı. 2009’da dünya ekonomisinin durgunluk içine sürüklenmesi ve uluslararası finansman girişlerinin daralması nedeniyle bu kırılma kaynağının su yüzeyine çıkması kaçınılmazdı.

Türkiye 1980’den başlayarak, fakat özellikle 2003 sonrasında hızlanarak ulusal sanayide ithalat bğımlılığının hızla arttığı bir süreç yaşamaktaydı. Bu sürece koşut olarak yerli sanayilerin yatay ve dikey bağlantıları kopartılırken, “yerli” aramalı sanayileri, “ithal” sanayilerle ikame edilmekteydi. Sanayi üretimi giderek ithalatın sürdürülebilmesine; ithalatın finansmanı ise uluslararası finans kapitalin kaprislerine ve emperyalist sistemin bölgemizdeki stratejik yeni işbölümü hesaplarına terk edilmiş durumdaydı.

Aşağıdaki şekilde bu süreç çok net olarak betimlenmektedir. Şeklin sağ ekseninde imalat sanayi üretim endeksi çizgi ile, sol ekseninde de imalat sanayi ithalatı kutucuklar olarak resmedilmektedir. Sanayi üretimindeki dalgalanmaların ithalata olan duyarlılığı şekilden çok net olarak gözlenmektedir.

Kaynak: TÜİK.

Dolayısıyla, Türkiye uluslararası finansal kumarhane masasında yüksek faiz getirisi sunan ve “sağlıklı” olduğu ifade edilen bankacılık sistemiyle bir “yükselen piyasa ekonomisi” olarak pazarlanırken, ulusal sanayinin dışa bağımlılığı derinleşiyor, dış ticaret açığı şiddetleniyor; ve işsizlik kronikleşiyordu. Küresel kriz Türkiye’nin bu tür sahte sanayileşme ve spekülatif büyüme unsurlarının açığa çıkmasına yol açmıştı.

Bu gözlemler altında Türkiye’nin küresel krizden çıkma koşulları çok açık ve nettir: Türkiye ekonomi idaresi acilen ulusal sanayinin ithalata bağımlılığını geriletecek ve yerli sanayilerin teknolojik girdi-çıktı bağlantılarını güçlendirecek tedbirleri uygulamaya koymalı ve ulusal finans piyasalarının uluslararası finans akımlarının spekülatif saldırılarına karşı korunmasını sağlayacak “korumacı” adımları atmalıdır.

IMF bize kredi versin ve “güven” sağlasın, krizden bir an önce çıkıp, spekülatif finans dünyasının tatlı karlarına geri dönelim beklentisi hayalden ibarettir.